

Thermometer 'Kolpingbuurt'

t.b.v. evaluatie WAP 2012-2015

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inleiding	4
1. Leefbaarheid en woonomgeving	6
2. Sociaal klimaat	13
3. Kracht en kwetsbaarheid bevolking	16

Datum: maart 2015

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Klaas Pruijsen
tel.: 024-329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

De Kolpingbuurt blijft een gebied op achterstand. Maar er zijn duidelijke stappen gemaakt op het terrein van leefbaarheid en (gecontroleerde) instroom van nieuwe groepen. Het stellen van bijzondere eisen bij woningtoewijzingen blijkt effectief, en er komen argumenten naar voren om dit te blijven doen. Hoe meer maatschappelijke instellingen en gemeente (letterlijk en figuurlijk) binnenkomen, hoe meer diepere lagen er aangetroffen worden. Bijvoorbeeld op het terrein van zorgbehoefte of opvoedingsmoraal. Het is een buurt om 'af te pellen'. De Kolping kan de komende periode in een grote transformatie terecht komen als er investeringen in het woningbestand loskomen: sloop-nieuwbouw en/of ingrijpende woningverbeteringen.

Als gevolg van een relatief fysiek isolement, hoge bebouwingsdichtheid en kwetsbare sociale samenstelling heeft de Kolpingbuurt zich in het verleden ontwikkeld tot een van Nijmegen afgekeerde probleebuurt. Sinds 2002 is er inzet geweest om daar verbetering in te brengen. Het meest recente wijkaanpakplan ("WAP III"), loopt in 2015 af. De partners die betrokken zijn bij de uitvoering willen zicht krijgen op het huidige leefklimaat en op enkele specifieke thema's. *Wat is de opbrengst van 4 jaren wijkaanpakplan? Zijn er redenen om het bijzondere verhuurbeleid door te willen zetten?* Voorliggend onderzoek kijkt als het ware met een thermometer naar het woon- en leefklimaat en de bevolking. Uitspraken zijn gebaseerd op:

- beschikbare statistieken op gebiedsniveau (Wijkmonitor, Stadsgetallen);
- projectinformatie, aangeleverd door leden van het reguliere werkersoverleg (kernteam Kolping);
- een groeps gesprek met professionals: kernteam, eventueel aangevuld met relevante instellingen;
- 27 bewonersinterviews (afgenomen door B-In Motion);
- interview met projectleider wijkaanpak;
- www.leefbaarometer.nl (leefbaarheidsrisico's);
- de publicatie 'De Kolpingbuurt verdient het, bewonersadvies aan Talis', B_in Motion, 2014;
- het 'sociaal statistisch bestand' van Bureau O&S (zorg- en ondersteuningsbehoefte huishoudens, aandachtsgroepen zorg en welzijn).

Woon- en leefklimaat

Het woon- en leefklimaat in de Kolpingbuurt zijn heel gebiedsspecifiek, en (negatief) afwijkend binnen Nijmegen. Leefbaarheidsrisico's zijn er hier al lang, maar vooral na 2006 zien we (beperkt) positieve ontwikkelingen. Wijkprofessionals beschrijven een geleidelijke verbetering over een periode van 10 jaar, en stabiliteit rond schoon, heel en veilig. Veel van de positieve ontwikkeling wordt toegeschreven aan het sturen op de instroom van nieuwe huurders (antecedenten, werk). Of de inperking van de keuzevrijheid van woningzoekenden voldoende wordt gerechtvaardigd door de effecten ervan op de leefbaarheid en veiligheid vergt een politiek-bestuurlijke afweging. Maar de doeltreffendheid van het instrument is duidelijk, en er komen diverse argumenten vóór continuering naar voren (zie paragraaf 1.5).

Voor veel inwoners van "de Kolping" voldoet de leefomgeving overigens prima aan de verwachtingen. Het zijn vooral de nieuwkomers die kritisch zijn over dit laagste segment van de Nijmeegse woningmarkt. Toch herkennen zij het negatieve beeld dat over de buurt bestaat veel minder dan verwacht, na er enige tijd gewoond te hebben. Nieuwkomers wijzen op leefbaarheidsrisico's (overlast, veiligheid, openbare ruimte), maar zien ook gunstige ontwikkelingen rond (straat)overlast, doorbroken familiestructuren en beslotenheid.

De woonomgeving is gedateerd en versleten. Dat geldt voor de openbare ruimte en voor de woningen. Er is bij bewoners duidelijke onvrede over de kwaliteit van de woningen, maar de lage huur blijkt een heel belangrijk woonmotief. Ook is er door huurders vaak eigenhandig verbouwd en bijgebouwd. Er is weinig ontwikkeling in de heel stenige openbare ruimte, waar zwerfvuil en verhardingsproblemen wat bovengemiddeld zijn. Een belangrijke kans voor het gebied zijn ingrijpende plannen rond het

woningbestand. Het komend jaar worden keuzes gemaakt rond ingrijpende renovatie, uitbreiding en/of sloop/nieuwbouw.

Sociaal klimaat

Het sociaal klimaat in de Kolpingbuurt kunnen we typeren als naar binnen gericht, met geheel eigen normen en waarden, en vaak een opvallende onderlinge tolerantie en acceptatie. Met de instroom van nieuwe bewoners ziet “de oude garde” naar eigen zeggen de saamhorigheid van vroeger verdwijnen, maar het volkswijkgevoel met een positieve sociale controle is gebleven. Er is slechts geringe aansluiting tussen oude en nieuwe groepen zichtbaar. Wel hebben mensen binnen de Kolping vaker dan in het verleden moeite met de normen en waarden in het gebied, met de onderhuidse grimmige sfeer. Oud- en nieuwkomers denken verschillend over het leefklimaat en er zijn andere verwachtingen. De nieuwe garde wil nieuw elan, de oude garde wil het zo houden. De belangrijkste ontwikkelingen rond het sociaal klimaat:

- Een voortgaande cultuuromslag door instroom van nieuwe bewoners;
- Het (gedwongen) vertrek van bepaalde huishoudens nam verstoringen weg en zette de norm voor achterblijvers;
- Er is een voorzichtige omslag in de buurtspecifieke normen en waarden zichtbaar;
- Het relatief gunstige veiligheidsbeeld is de afgelopen jaren stabiel gebleven.

Kracht en kwetsbaarheid bevolking

Door de (behoorlijke) instroom van nieuwe groepen, en het buitenhouden van kansarmen met behulp van selectieve toewijzing, is het gemiddelde beeld van de kwetsbaarheid en het sociaal economisch profiel van de bevolking behoorlijk verbeterd. Bijvoorbeeld op onderwijsterrein is er een voorzichtige kentering zichtbaar. Tegelijkertijd zien we een hardnekkige problematiek in het gebied, die zich toespitst op:

- Zwaardere gezondheidsproblemen, vooral bij de oude garde. Vaak sterke familieverbanden met daarbinnen “zorgrelaties”;
- Patronen die in generaties voorkomen. Normen en waarden, gezondheidszaken, crimineel gedrag of schooluitval worden “doorgegeven” naar (klein)kinderen;
- Geen structurele of substantiële bewonersparticipatie;
- Opvoedings- en onderwijsproblemen;
- Een aandachtsgroep op het terrein van zorg en welzijn die in vergelijking met andere aandachtsgebieden in Nijmegen meevalt, maar toch een behoorlijke omvang heeft. Uit het gebruik van ondersteuningmaatregelen komt een breed scala aan problematieken rond inkomen, werk, jeugd en gezondheid naar voren.

Inleiding

Aandachtsgebied

Als gevolg van een relatief fysiek isolement, hoge bebouwingsdichtheid en kwetsbare sociale samenstelling heeft de Kolpingbuurt¹ (ook wel 'de Kolping' genoemd) zich in het verleden ontwikkeld tot een van Nijmegen afgekeerde probleebuurt. Sinds 2002 is er inzet geweest om daar verbetering in te brengen. Er zijn door gemeente en partnerinstellingen meerjarentrajecten ingezet: 'Onze Buurt Aan Zet' en 3 wijkaanpakplannen (WAP I t/m III). Na elke projectperiode is geëvalueerd en zijn nieuwe koersen bepaald.

In de laatste evaluatie² wordt geconcludeerd dat er dankzij de aanpak een stevige cultuuromslag gaande was en 'normalisering' goed op gang was gekomen. Het bijzondere verhuurbeleid (screening van woningzoekenden) is als een van de belangrijkste instrumenten effectief gebleken. Uit deze evaluatie bleek ook dat de Kolpingbuurt voorlopig bijzondere aandacht bleef verdienen. In de periode 2012-2015 is de buurtaanpak daarom in de volledige breedte voortgezet (opbouwwerk, handhaving, zorg, bijzondere verhuurbeleid). De intensiteit van de integrale aanpak is wel langzaam teruggebracht, waardoor accenten konden verschuiven naar de toekomst van de Kolping: kinderen en jeugd, jonge gezinnen en nieuwkomers.

Evaluatie WAP Kolpingbuurt 2012 – 2015: thermometer

Het wijkaanpakplan dat 4 jaar geldig was ("WAP III"), loopt in 2015 af. De partners die betrokken zijn bij de uitvoering van WAP III willen zicht krijgen op het huidige leefklimaat en op enkele specifieke thema's. *Wat is de opbrengst van 4 jaren wijkaanpakplan? Zijn er redenen om het bijzondere verhuurbeleid (door woningcorporatie Talis i.s.m. de Politie) door te willen zetten?*

Doel onderzoek/probleemstelling

Doel van het onderzoek is (een bijdrage aan) evaluatie van de wijkaanpak in het gebied Kolpingbuurt. Daarbij is het waardevol enige afstand te nemen van de concrete inzet in het gebied door betrokken partijen (output), en (als het ware) met een thermometer te kijken naar het woon- en leefklimaat, bevolkingskenmerken en doelstellingen van het wijkaanpakprogramma (outcome). WAP III richt zich vooral op de buurtcultuur (omslag), nieuwe bewoners en toekomstkansen.

Onderzoeksvragen:

1. Wat is de relatieve positie van het woon- en leefklimaat van dit deelgebied binnen Nijmegen?
2. Hoe ontwikkelt het gebied zich gedurende 4 jaar wijkaanpak in relatie tot de doelstellingen?

Doelstellingen binnen WAP III zijn:

- De ingezette cultuuromslag doorzetten en bestendigen; consolideren van behaalde resultaten, tenminste op het niveau van eind 2011. Zoet, zuur en zorg worden gericht doorgezet:
 - a. zoet: positieve mensen hebben de overhand in de buurt
 - b. zuur: 'normaliseren', kansen zien en grijpen
 - c. zorg: overal waar nodig, is de zorg op orde. 'We weten waar, wat nodig is en we brengen het'

¹ In de wijkaanpakplannen is vooral ingegaan op de volgende straten: Kolpingstraat, Muntmeesterlaan, Dr. Poelsstraat, Engelsstraat, Kettelerstraat, Leo XIII-straat en Ariënsstraat. In de statistische indeling van bureau O&S is een iets ruimer gebied als wijkdeel benoemd: Aalbersestraat (8 adressen), Ariënsstraat (57), Dr. Banningstraat (10), Dr. Poelsstraat (20), Engelsstraat (22), Kettelerstraat (29), Kolpingstraat (76), Leo XIII straat (31), Manningstraat (1 adres), Muntmeesterlaan (17) en Muntweg (65 adressen).

² Wijkaanpakplan Kolping, evaluatie eind 2011 (November 2011, Afd. Onderzoek & Statistiek)

³ In 2012 was het de verwachting dat dit de laatste termijn van inzet van dit specifieke instrument zou zijn.

- De toekomst van de Kolping verbeteren, met inzet op kinderen en jeugd, jonge gezinnen (met name de jonge moeders) en nieuwe bewoners.

Vanuit de informatiebehoefte en onderzoeksvragen zijn de vraagthema's:

- woon- en leefklimaat (leefbaarheid, woonomgeving);
- sociaal klimaat (wijkcultuur, sociale samenhang, veiligheid, nieuwe bewoners);
- zorg- en ondersteuningsbehoefte;
- jeugd en jonge gezinnen.

Onderzoeksopzet

Om de hierboven genoemde onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zijn (deel)analyses uitgevoerd op:

- beschikbare statistieken op gebiedsniveau (Wijkmonitor, Stadsgetallen);
- projectinformatie, aangeleverd door leden van het reguliere werkersoverleg (kernteam Kolping);
- een groepsgesprek met professionals: kernteam, eventueel aangevuld met relevante instellingen⁴;
- 27 bewonersinterviews (afgenomen door B-In Motion);
- interview met projectleider wijkaanpak;
- www.leefbaarometer.nl (leefbaarheidsrisico's);
- de publicatie 'De Kolpingbuurt verdient het, bewonersadvies aan Talis', B_in Motion, 2014;
- het 'sociaal statistisch bestand' van Bureau O&S (zorg- en ondersteuningsbehoefte huishoudens, aandachtsgroepen zorg en welzijn)⁵.

⁴ Achtergronden en verklaringen halen we op middels een groepsgesprek met wijkprofessionals. Afstemming van de dagelijkse werkzaamheden rond het wijkaanpakplan vindt plaats in het Kernteam Kolping, bestaande uit: Projectleider wijkmanagement gemeente (voorzitter), Woonadviseur en Wijkbeheerder Talis, Opbouwwerker en Jongerenwerker Tandem, Wijkagent en Procesregisseur multiproblemuishoudens. Op uitnodiging sluiten aan: NIM, opvoedingsondersteuning en clustermanager VSA.

⁵ Het Sociaal Statistisch Bestand van Bureau O&S geeft inzicht in ondersteuning van huishoudens op het gebied van zorg, werk, inkomen of jeugd. Er zijn 21 registraties vanuit de vier genoemde gebieden in opgenomen, hoofdzakelijk gemeentelijke regelingen, maar ook externe. Bij de meeste bestanden gaat het om populaties uit de afgelopen één tot twee jaar. Het percentage huishoudens waarvan leden 5 keer of meer voorkomen in registraties van trajecten en regelingen op het gebied van zorg, werk, inkomen of jeugd vormt een 'aandachtsgroep'. Dit betreft een indicator voor zorg- of ondersteuningsbehoefte.

1. Leefbaarheid en woonomgeving

In dit hoofdstuk komen (ontwikkelingen rond) leefbaarheid en woonomgeving aan de orde⁶. Ook gaan we in op de effecten van selectieve woningtoewijzing.

Over het woon- en leefklimaat in de Kolpingbuurt kunnen we samenvattend zeggen dat deze heel gebiedsspecifiek zijn, en afwijkend binnen Nijmegen. Leefbaarheidsrisico's zijn er hier al lang, maar vooral na 2006 zien we (beperkt) positieve ontwikkelingen. Ook wijkprofessionals beschrijven een geleidelijke verbetering over een periode van 10 jaar, en stabiliteit rond schoon, heel en veilig. Veel van de positieve ontwikkeling wordt toegeschreven aan het sturen op de instroom van nieuwe huurders (antecedenten, werk). Of de inperking van de keuzevrijheid van woningzoekenden voldoende wordt gerechtvaardigd, door de effecten ervan op de leefbaarheid en veiligheid, vergt een politiek-bestuurlijke afweging. Maar de effectiviteit van het instrument is duidelijk, en er komen diverse argumenten vóór handhaving naar voren. Voor veel inwoners van "de Kolping" voldoet de leefomgeving overigens prima aan de verwachtingen. Het zijn vooral de nieuwkomers die kritisch zijn over dit laagste segment van de Nijmeegse woningmarkt. Nieuwkomers zien leefbaarheidsrisico's (overlast, veiligheid, openbare ruimte), maar zien ook gunstige ontwikkelingen rond (straat)overlast, doorbroken familiestructuren en beslotenheid. De woonomgeving is gedateerd en versleten. Dat geldt voor de openbare ruimte en voor de woningen. Er is bij bewoners duidelijke onvrede over de kwaliteit van de woningen, maar de lage huur blijkt een heel belangrijk woonmotief. Een belangrijke kans voor het gebied zijn ingrijpende plannen rond het woningbestand. Het komend jaar worden keuzes gemaakt rond ingrijpende renovatie, uitbreiding en/of sloop/nieuwbouw.

1.1 Sinds 2006 betere leefbaarheid in 'speklap-buurt'

De door bewoners ervaren leefbaarheid laat zien of de omgeving voldoet aan hun verwachtingen. Deze waardering voor de leefomgeving hangt samen met een samenspel tussen fysieke en sociale kwaliteiten. Op basis van een analyse van gegevens van leefbaarometer.nl kunnen we meer zeggen over de leefbaarheid(risico's) in de jaren 2002 t/m 2012 (zie figuur 1):

- binnen de Kolpingbuurt spelen er bij voortduring leefbaarheidsrisico's;
- de leefbaarheidsrisico's nemen letterlijk en figuurlijk in omvang af. Er is een ontwikkeling zichtbaar waarbij het (deel)gebied waar risico's worden gezien steeds kleiner wordt. Vooral na 2006 neemt de matige leefbaarheidsscore af ten gunste van een matig-positief oordeel.
- al met al maakt de Kolping in de periode 2002 – 2012 een beperkt positieve ontwikkeling door.

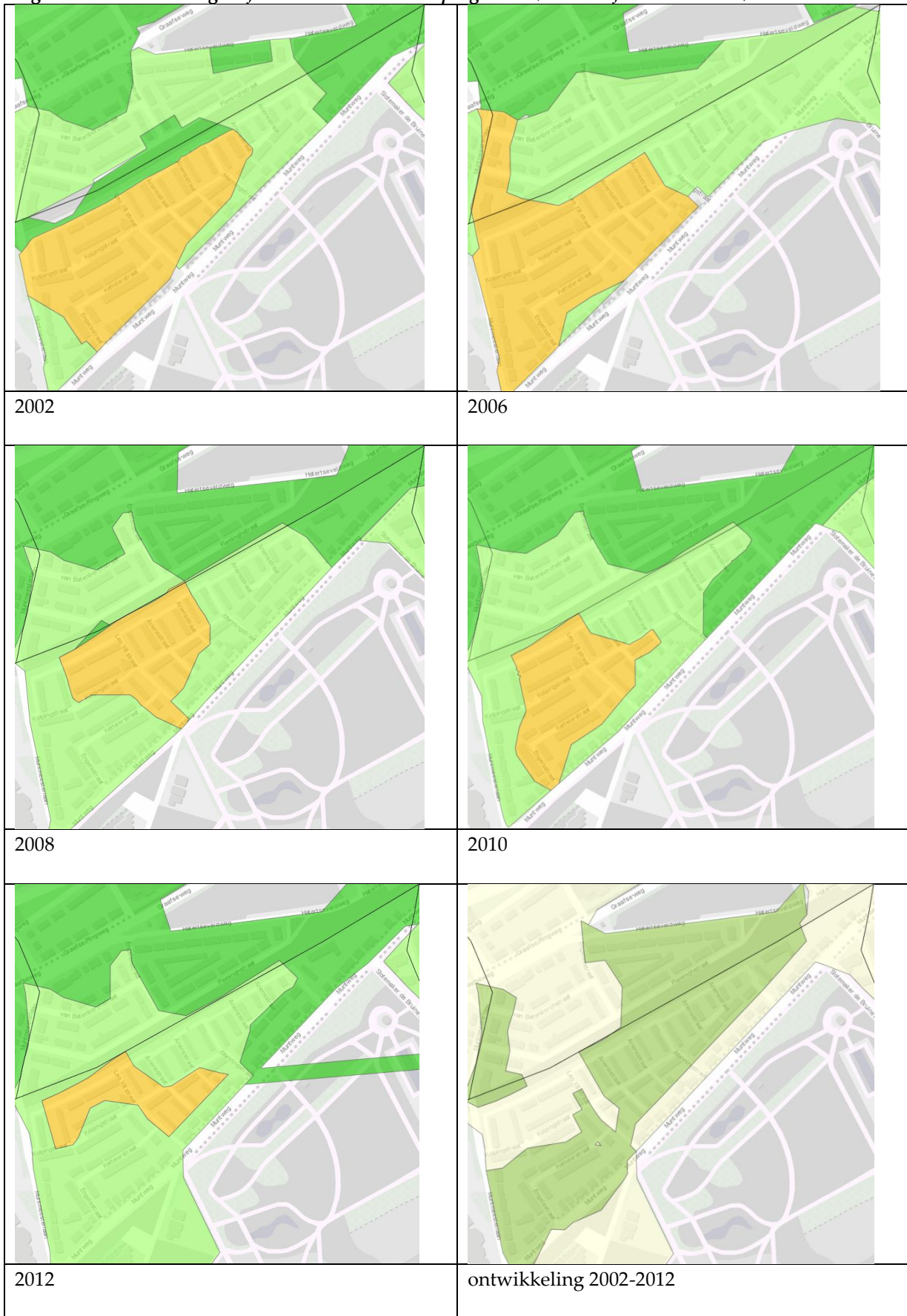
Ook wijkprofessionals beschrijven een geleidelijke verbetering over een periode van 10 jaar, waarin het vooral rustiger is geworden in de Kolpingbuurt. Achterstanden zullen er hier altijd zijn. Wel is er stabiliteit bereikt rond bijvoorbeeld schoon, heel en veilig. De buurt kan de komende periode in een grote transformatie terecht komen als er investeringen in het woningbestand loskomen (sloop-nieuwbouw, ingrijpende woningverbeteringen⁷). Het is daarbij afwachten hoe de beoogde fysieke transformatie van de buurt van invloed is op de (nu geleidelijke) ontwikkelingen in het sociale klimaat.

⁶ Uitspraken op basis van:

- www.leefbaarometer.nl
- Groepsgesprek met wijkprofessionals
- Interview met projectleider wijkaanpak
- 27 bewonersinterviews (afgenomen door B-In Motion);
- Publicatie 'De Kolpingbuurt verdient het, bewonersadvies aan Talis', B_in Motion, 2014
- Wijkmonitor en Stadsgetallen gemeente Nijmegen

⁷ De woningcorporatie betreft bewoners bij sloop/nieuwbouw of grote woningaanpassingen, beoogd in 2017/2018. De precieze invulling is nog niet duidelijk, wel is duidelijk dat niet alle woningen gesloopt gaan worden. Streven is bewoners te laten terugkeren naar de eigen woning. Oude opgeknapte woningen blijven goedkoop, nieuwe woningen worden luxer en duurder. Streven is 'betaalbaar wonen' onder de '2e aftoppingsgrens'.

Figuur 1: Ontwikkeling leefbaarheidsrisico's Kolpingbuurt (bron: leefbaarometer.nl):



Toelichting figuur 1

Kaarten leefbaarometer.nl 2002, 2006, 2008, 2010, 2012

- groen = positief
- lichtgroen = matig positief
- oranje = matig

Kaart ontwikkeling 2002-2012

- lichtgeel = geen ontwikkeling
 - lichtgroen = beperkt positieve ontwikkeling
-

Veel van de positieve ontwikkeling wordt door wijkprofessionals en nieuw ingestroomde bewoners toegeschreven aan het sturen op de instroom van nieuwe huurders (antecedenten, werk). Het selectieve toewijzingsbeleid wordt door de meeste geïnterviewden als een goed en werkend instrument gezien. Uit interviews komt het beeld naar voren dat oud- en nieuwkomers verschillend denken over het woon- en leefklimaat en andere verwachtingen koesteren. “De nieuwe garde wil nieuw elan, de oude garde wil het zo houden”. Nieuwe bewoners herkennen het negatieve beeld dat over de buurt bestaat veel minder dan verwacht. Zij beschrijven diverse leefbaarheidsissues (overlast, veiligheid, openbare ruimte), maar zien positieve ontwikkelingen rond (straat)overlast en het doorbreken van familiestructuren en beslotenheid.

Het totaalbeeld van het woon- en leefklimaat is volgens wijkprofessionals overeenkomstig met andere aandachtswijken in Nijmegen. Wel zijn er hier diepere lagen van problematiek, zijn zaken soms minder zichtbaar dan elders. De Kolpingbuurt verschilt wel omdat er minder problemen rond allochtonen spelen. Er zijn hier relatief veel onderlinge contacten. Bewoners hebben een (heel) lage sociaal-economische status, maar het geluksgevoel ligt hoger dan in vergelijkbare gebieden. Sterk is de ligging vlakbij de binnenstad en het Goffert-Park. Veruit de meeste mensen geven aan dat ze terug willen komen in de buurt na de renovatie of eventuele sloop/nieuwbouw.

Bewoners uitten vooral klachten over de woningen. Verder verder wordt er vaak gesproken over een hele fijne buurt, met een oude volkswijkmentaliteit. Delen van het gebied vormen een grote familie waar de deur altijd (letterlijk) openstaat. Wat dat betreft is de leefbaarheid (de verwachtingen van bewoners) positief. Dit is altijd een ingesloten wijkje tussen het spoor en de Muntweg geweest. Er is was altijd nauwelijks contact met andere wijken, maar dat verandert heel langzaam via de weg van schoolgaande jeugd en hun ouders.

Je hoort en weet letterlijk alles van je burens, en toch zijn de bewoners verknocht aan de buurt. Zelfs als ze eigenlijk geen keus hadden. Dit is de enige plek waar je met korte inschrijfduur terecht kunt. Bij een bruiloft of begrafenis komt de hele buurt. De eigen, markante sfeer is nooit verdwenen. Of het nou een stempel van Vrijstaat was, of de wijk waar Molukse mensen werden gerepatriëerd, of waar veel Turkse gezinnen werden gehuisvest, of waar kampbewoners naartoe kwamen. Daarom is iedereen, oud of nieuw, verknocht aan deze plek.

Uit: De Kolpingbuurt verdient het, bewonersadvies aan Talis, B_in Motion, 2014

1.2 Laagste segment woningmarkt, verouderde woningen

De Nijmeegse wijkmonitor laat zien dat de Kolpingbuurt tot het laagste segment van de stedelijke woningmarkt behoort. De gemiddeld WOZ-waarde is hier (voor Nijmegen) bijzonder laag: in 2014 gemiddeld ruim 137.000 euro versus zo'n 191.000 euro in onze stad. De gemiddelde vastgoedwaarde daalde hier na 2010 sterker (-18%) dan in Nijmegen als geheel (-14%).

De meeste woningen zijn (te) klein, verouderd en tochtig. Er zijn er bij de bouw meer geplaatst dan de bedoeling was (grootweg 500 in plaats van de geplande 400). Uit interviews met bewoners blijkt onvrede over de kwaliteit van de woningen en het (relatief hoge) energieverbruik. De lage huur is voor velen een heel belangrijk woonmotief. Een deel is van hen (de "oude garde") is heel behoudend ten aanzien van veranderingen aan de woningen. Eigenhandige verbouwingen en bouwsels voor de duivensport spelen daarbij een rol op de achtergrond. Over de staat van de woningen hebben bewoners een waslijst aan klachten. Er wordt gesproken over ongedierte en horigheid. Veel mensen zijn trots op hun (relatief grote) tuin. Vaak hebben woningen achterstallig onderhoud, maar velen zijn ook door bewoners opgeknapt en ingenieus ingedeeld. Hier wonen mensen die hun huurwoning als eigen woning beschouwen, en zelf het voortouw nemen.

Deel nieuwkomers verhuist weer

Nieuwe bewoners blijven vaak kort. Er zijn veel wisselingen binnen deze groep. De Kolpingbuurt is voor velen een start in hun wooncarriere. Door de kleine plattegrond (en wellicht het negatieve imago) verhuizen zij uiteindelijk weer als er bijvoorbeeld kinderen komen. Ook zijn de huizen niet levensloopbestendig (te maken) waardoor ook mensen in die levensloofase de wijk uit moeten verhuizen. Vasthouden van deze groep(en) gaat niet door het eenzijdige woningaanbod in de wijk.

1.3 Bedrijvigheid aan huis: verrassend

De Kolpingbuurt is vooral een monofunctioneel woongebied, (bijna) zonder voorzieningen. Opmerkelijk is wel het behoorlijke aandeel bedrijvigheid aan huis, op een voor Nijmegen gemiddeld niveau. Betreft in 2013 31 adressen, dat is 9,6% van het totaal. Het (ingeschreven) werk aan huis is de laatste jaren (na 2011) duidelijk toegenomen. Naar verwachting van betrokken wijkprofessionals is er relatief vaak sprake van zwartwerk, bijvoorbeeld autohandel of persoonlijke verzorging (nagels, kapper).

Wijkcentrum De Inloop is niet centraal gelegen, en maakt een verscholen en verouderde indruk. Het zou eigenlijk meer centraal moeten liggen. Bijvoorbeeld op de locatie van de friettent. Rond het functioneren is aangegeven dat de rol van het buurthuis is veranderd. Het aantal activiteiten is sterk teruggelopen. Uit bewonersinterviews komt (vooral door de oude garde) naar voren dat de hoeveelheid activiteiten op het gebied van buurtwerk, jeugdwerk en dergelijke duidelijk is verminderd. Ook bij buurtvoorziening De Inloop. Vooral voor volwassenen is er minder. Dit wordt betreurd, maar tegelijk geeft men vaak aan er geen deel aan te nemen.

1.4 Kritiek op openbare ruimte

De openbare ruimte is erg stenig, met weinig groen. De uitstraling van voortuinen is heel verschillend, en kent vooral uitersten. Een nette volkswijkinrichting (met vooral verharding) versus oningericht en vervuild. Het speelplein aan de Kolpingstraat is technisch verouderd. De open pleintjes in de buurt zijn momenteel zwakke plekken in plaats van ontmoetingsplekken.

Bewoners zijn kritisch over (het beheer van) de openbare ruimte. Dat laat volgens geïnterviewde bewoners te wensen over. Vooral nieuwkomers vinden de openbare ruimte onder de maat, versleten, stenig en vervuild. Tegelijkertijd is het totaal aantal meldingen door bewoners of professionals (Bel& Herstellijn) relatief laag. De klachten zijn wel toegenomen sinds 2010, maar minder dan in Nijmegen als geheel. Er zijn

relatief weinig meldingen over lozingen of huisvuilzakken, klachten over zwerfvuil en over voetpaden (verhardingen) zijn enigszins bovengemiddeld (meldingen over zwerfvuil wel duidelijk afgenomen). De poorten en gangen achter de woningen zijn op sommige plekken vervuild. Er zijn relatief weinig dumpingen van vuil in het gebied. De Dar pleegt t.o.v. andere wijken geen extra inzet in de Kolping⁸. Omdat het een bijzonder aandachtsgebied betreft probeert men het wel zo te organiseren dat er tijdig inzet wordt gepleegd. "Ook in de Kolping moet het net zoals in andere wijken op beeld zijn, en aan schoon, heel en veilig voldoen."

De wegstructuur is nogal besloten. In de buurt komt alleen bestemmingsverkeer. Er is geen duidelijke entree naar de buurt, dat maakt de buurt letterlijk en figuurlijk gesloten. Ruimte om te parkeren is voldoende. Het Goffertpark wordt veel en graag gebruikt. Maar de verwachting is uitgesproken dat meer groen in de wijk voor bewoners een stimulans kan zijn om beter voor de buurt te zorgen.

1.5 Overwegingen rond selectieve toewijzing van woningen

Sinds 2002 zijn er in de Kolping bijzondere eisen gesteld aan potentiële huurders (geen antecedenten, inkomen uit werk). De inperking van de keuzevrijheid van woningzoekenden lijkt voldoende te worden gerechtvaardigd door de effecten ervan op de leefbaarheid en veiligheid. Voor de komende jaren vergt dit een politiek-bestuurlijke afweging.

Argumenten voor handhaving

In een eerdere evaluatie in de Kolpingbuurt uit 2011⁹ is de effectiviteit beschreven van deze 'bijzondere verhuur' of 'selectieve toewijzing' (zie onderstaand informatieblok). Uit analyse van recente projectinformatie, interviews en landelijke evaluaties komen diverse argumenten voor handhaving van de selectieve toewijzing naar voren:

- Veel van de positieve ontwikkelingen in de Kolpingbuurt worden, zoals eerder al gezegd, door wijkprofessionals en nieuw ingestroomde bewoners toegeschreven aan het sturen op de instroom van nieuwe huurders. Het selectieve toewijzingsbeleid wordt door de meeste geïnterviewden als een goed en werkend instrument gezien, ook voor de komende periode.
- Er komen diverse bedreigingen naar voren in relatie tot het al dan niet voortzetten van bijzondere vestigingseisen:
 - er zijn veel mutaties in het gebied, relatief veel (kansrijke) kandidaten haken op een laat moment in de verhuurprocedure af;
 - de eenzijdige, kwaliteitsarme woningvoorraad en zwakke woningmarktpositie trekken (zonder sturing) vooral kansarmen;
 - er is een duidelijke vraagdruk vanuit familie buiten de wijk en oudbewoners. Dit geeft risico's in het (ongewenste) versterken van familiestructuren en instroom van kansarmen;
 - de basiskwaliteit van het woon- en leefklimaat is welliswaar stabiel, en er zijn verbeteringen in de leefbaarheid zichtbaar. Maar de uitgangssituatie blijft kwetsbaar en in vergelijking met andere woonmilieus in Nijmegen negatief afwijkend.

Volgens de professionals is het belangrijkste resultaat van de selectieve woningtoewijzing dat de dominantie van de harde kern oude Kolping-bewoners is doorbroken. De buurt is nu, althans qua samenstelling, meer in evenwicht en dat is een goede zaak. Al met al zou het vrij snel kunnen gebeuren dat vrijkomende woningen in Kolping wederom bezet worden door sociaal zwakke huurders. En dan zou de sociale samenstelling van de buurt snel kunnen verslechteren. De huidige instroom kent overigens reeds negatieve voorbeelden.

⁸ Bron: afdeling Stadsbeheer, bureau Regie, gemeente Nijmegen.

⁹ Wijk aanpakplan Kolping, evaluatie eind 2011 (November 2011, Afd. Onderzoek & Statistiek)

Conclusies 'Evaluatie Wijkaanpakplan Kolping eind 2011'

- De instroom van nieuwe probleemhuishoudens is voorkomen. Als gevolg van de selectieve toelating kwam aanvankelijk een gemengde groep nieuwkomers in Kolping wonen. Aan de ene kant betrof het een 'studentikoze' populatie: jong, alleenstaand, afgestudeerd en werkend. Aan de andere kant wat meer volkse types, maar wel met betaald werk en over voldoende inkomen beschikkend.
- In twaalf gevallen heeft de politie negatief geadviseerd met betrekking tot een verzoek om in aanmerking te komen voor een woning in Kolping. Maar in veel meer gevallen blijken potentiële nieuwe bewoners afgezien te hebben van feitelijke acties, omdat zij wisten – als gevolg van kennis over het selectiemechanisme – dat ze geen kans maakten.
- We hebben al gezien dat in algemene zin de buurt erop vooruit is gegaan. Minder mensen met een lage opleiding, minder werklozen en minder gezinnen met een bijstandsuitkering. Voor een groot deel komt dat door het gunstige sociaaleconomische profiel van de nieuwe bewoners. Maar ook een deel van de oude wijkbewoners heeft vooruitgang geboekt. Bij een enkele nieuwe bewoner is inmiddels ook een probleemsituatie ontstaan.
- Juist vanwege deze extreme druk op zorgverlening in de buurt vinden de betrokken professionals het noodzakelijk dat het instrument selectieve woningtoewijzing blijft bestaan. Om die druk niet nog hoger te maken.

Een alternatieve manier om de instroom van lage inkomens te voorkomen ligt in verandering van het aanbod: een andere prijsstelling en veranderingen in de voorraad. De naderende investeringen in het gebied (allerlei herstructureringsopties zullen de revue passeren) bieden daarin wellicht kansen. Het is echter de bedoeling dat de huidige Kolpingnaren kunnen terugkeren.

Beeld van de afgelopen 4 jaren

Beeld vanuit projectinformatie over mutaties en selectieve toewijzing in de periode 2012 – 2014:

1. Er zijn redelijk wat mutaties in de Kolpingbuurt (in 2014 20 mutaties op 331 woningen). Het aantal mutaties (opzeggingen en ontruiming) is na 2012 wat opgelopen van 15 naar 20 tot 22 per jaar. Het aantal ontruiming bedraagt zo'n 1 á 2 per jaar (redenen zijn betalingsachterstanden of woonfraude).
2. Naast reguliere vertrekredenen (bijvoorbeeld werkgerelateerd, andere levensfase) zijn er ook ontruiming (2x in 2014) en bijvoorbeeld woningruil geregistreerd. Reden voor verhuizing is steeds vaker doorstroming naar een koopwoning.
3. Het gemiddeld aantal reacties op vrijkomende woningen de afgelopen 3 jaar bedraagt 97. Per jaar fluctueert het enigszins, waarbij er in 2012 het meest werd gereageerd. In 2013 waren er relatief veel mutaties, in dat jaar waren er gemiddeld minder reacties per woning en minder weigeringen door de kandidaat of corporatie.
4. Veel instromers verhuizen weer. Van de 20 mutaties in 2014 zijn er 13 nieuwkomers die weer verhuizen. Volgens de corporatie omdat ze de Kolping als startwoning zien. Men koopt vaak een woning of gaat samenwonen.

T.a.v. de selectieve toewijzing:

5. Het aantal politiecreeningen volgt het aantal woningmutaties. In 2012 (met 15 mutaties) zijn er 16 screeningen geregistreerd, in 2013 (22 mutaties) 19 politiecreeningen en in 2014 (20 mutaties en screeningen).
6. De uitkomst van de screeningen is vrijwel altijd positief. In 2012 zijn er 2 negatieve adviezen uitgebracht.
7. Volgens de corporatie reageert men niet meer op woningen in de Kolping wanneer men van zichzelf weet dat men antecedenten heeft. Tijdens de administratieve procedure komen specifieke eisen duidelijk naar voren¹⁰.
8. Relatief veel reagerende woningzoekenden die in aanmerking komen voor een woning hier haken af tijdens de administratieve procedure (reageren niet meer). Gemiddeld gaat het huis naar kandidaat

¹⁰ Men wordt in de advertentietekst erop geattendeerd op selectieve toewijzing. En in de interessebrief moet men een machtiging voor het vragen van politieadvies door Talis ondertekenen.

nummer 25. Er zijn uiteindelijk 1 tot 2 weigeringen per woning door de kandidaat zelf, en gemiddeld 2 weigeringen door de corporatie.

Uit interviews blijkt dat er bij nieuwe bewoners meestal steun is voor het selectieve toewijzingsbeleid, men ziet allerlei voordelen voor de buurt en een positieve ontwikkeling. Bij de oude garde is er juist verzet tegen de selectieve toewijzing, vaak vanwege familiebelangen. Nogal eens is aangegeven dat familieleden belangstelling hebben om in de wijk te komen wonen, maar dat de regels dat niet toestaan. Er is dus een vraagdruk richting (het opnieuw ontstaan van) familiesystemen, een potentiële instroom van kansarmen, van voormalige bewoners.

Voor de betrokken wijkprofessionals liggen argumenten voor bijzondere verhuur vooral het zelfreinigend vermogen. Werkers vrezen dat er bij stopzetting een stap terug wordt gezet door instroom van bewoners zonder dagritme en (mogelijk) met antecedenten (crimineel gedrag). Het behoorlijke aantal mutaties speelt daarbij ook een rol.

Bijzondere verhuur: landelijk beeld

Er zijn landelijk 3 evaluatiestudies bekend rond het thema bijzondere verhuur¹¹. Ook in de memorie van toelichting bij landelijke wetgeving is een breder perspectief geschetst¹². Uit deze bronnen komt naar voren:

- Selectieve woningtoewijzing grijpt in op twee bepalende dimensies voor de leefbaarheid: bevolkingssamenstelling en veiligheid. Dat zijn als het ware de belangrijke knoppen waaraan gedraaid kan worden én een effect kan worden verwacht.
- Gemeenten en het grootste deel van de professionals die in de betreffende wijken werkzaam zijn, en ook het merendeel van de bewoners, bestempelen het instrument als positief. Ze zien deze maatregel, naast de inzet van andere minder ingrijpende instrumenten, als een belangrijk element van een integrale aanpak om de negatieve spiraal in een wijk met een opeenstapeling van leefbaarheidsproblemen te doorbreken. Het is echter wel moeilijk om leefbaarheidsontwikkelingen op basis van harde indicatoren (cijfers) aan het instrument te relateren.
- De evaluaties laten zien dat jaarlijks relatief weinig woningzoekenden geweigerd worden, zeker in vergelijking met de totale woningvoorraad. Bovendien daalt het aantal geweigerden naarmate de screeningsmaatregel langer wordt ingezet omdat woningzoekenden weten dat ze geweigerd kunnen worden op basis van overlastgevende en criminele antecedenten. Als verklaring voor het lage aantal geweigerden wordt de preventieve werking als gevolg van de expliciete communicatie over de toepassing van de screening in bepaalde buurten richting woningzoekenden genoemd.
- Er zijn geen aanwijzingen dat voor geweigerde huishoudens de mogelijkheid van het vinden van een alternatieve woning elders in de gemeente afwijkt van die voor andere woningzoekenden. Evenmin blijkt uit de gemeentelijke evaluaties dat er aanwijzingen zijn dat de selectieve woningtoewijzing leidt tot een negatief 'waterbedeffect'.
- Er zijn alternatieven voor selecteren in de instroom benoemd. De eenzijdige woningvoorraad (groot aandeel goedkope huurwoningen) is mede oorzaak van de grote instroom van lage inkomens. Een alternatieve manier om de instroom van lage inkomens te beperken ligt in verandering in het aanbod: een andere prijsstelling en veranderingen in de voorraad.

¹¹ Veel groen, weinig rood, Evaluatie screening kandidaat-huurders Dichtersbuurt pilot A'dam Nieuw-West, DSP-groep, maart 2013; Twee jaar selectief toewijzen, Evaluatie van de pilot selectieve woningtoewijzing in Hambaken, RIGO, september 2011; Wijkaanpakplan Kolping. Evaluatie, Gemeente Nijmegen Afdeling Onderzoek en Statistiek, november 2011.

¹² "Wijziging van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek in verband met de selectieve woningtoewijzing op grond van overlastgevend, crimineel, extremistisch of radicaal gedrag": Memorie van Toelichting, 2014.

2. Sociaal klimaat

In dit hoofdstuk komen ontwikkelingen rond sociale samenhang, instroom van nieuwe bewoners en veiligheid aan de orde¹³.

Over het sociaal klimaat kunnen we samenvattend typeren als naar binnen gericht, met geheel eigen normen en waarden en vaak een opvallende onderlinge tolerantie en acceptatie. Met de instroom van nieuwe bewoners ziet de oude garde naar eigen zeggen de saamhorigheid van vroeger verdwijnen, maar het volkswijkgevoel met een positieve sociale controle is gebleven. Er is slechts geringe aansluiting tussen oude en nieuwe groepen zichtbaar. Wel hebben mensen binnen de Kolping vaker dan in het verleden moeite met de normen en waarden in het gebied, met de onderhuidse grimmige sfeer. Oud- en nieuwkomers denken verschillend over het leefklimaat en zijn er andere verwachtingen. De nieuwe garde wil nieuw elan, de oude garde wil het zo houden. De belangrijkste ontwikkelingen rond het sociaal klimaat:

- voortgaande cultuuromslag door instroom van nieuwe bewoners;
- het (gedwongen) vertrek van bepaalde huishoudens nam verstoringen weg en zette de norm voor achterblijvers;
- er is een voorzichtige omslag in de buurtspecifieke normen en waarden zichtbaar;
- het relatief gunstige veiligheidsbeeld is de afgelopen jaren stabiel gebleven.

2.1 Gebiedseigen, saamhorig en verdraagzaam

Uit interviews met betrokkenen komt in principe nog altijd een gesloten buurtcultuur naar voren, met weinig relatie - en contact met de omgeving. Waar overigens wel ontwikkeling in zit, waarover meer in de volgende vier paragrafen. Over de sociale omgeving en het onderling samenleven is samenvattend gezegd: "als je erbij hoort, hoor je er echt bij". Dan wordt er bijvoorbeeld op elkaars kinderen gelet en onderling ondersteuning geboden.

Saamhorigheid en zorgzaamheid zijn hier belangrijk, daar zijn bewoners ook trots op. De eigen sfeer, het volkse van de buurt, is typerend. Het is volksbuurt met een positieve sociale controle. Oude en nieuwe bewoners waarderen deze sociale controle in de buurt en de aanwezigheid van diverse culturen. De gemeenschap bestaat uit verschillende deelgroepen, soms met familielijnen, soms op straatniveau. Het lijkt erop alsof de mensen aan rand van de wijk meer op zichzelf zijn. Sommige nieuwkomers zijn erg op zichzelf, maar storen zich ook niet aan de buurt. De nieuwkomers die langer blijven, genieten van dezelfde verbondenheid en saamhorigheid als de oude bewoners.

Wijkprofessionals geven aan dat er hier nauwelijks sprake is van overlast. Zij beschrijven een bijzondere verdraagzaamheid en onderling oplossingsvermogen. Vooral de oude garde vertoont een opvallende onderlinge tolerantie en acceptatie, met uitzondering van specifieke woonoverlast van de burens. Geïnterviewden uit deze groep geven aan dat de oude sfeer ("saamhorigheid") verdwijnt als gevolg van de instroom van nieuwe mensen. Maar men beschrijft toch nog één grote familie, het volkswijkgevoel. Er broeit overigens zeker her en der ongenoegen, dat maakt de sfeer in de buurt soms grimmig. Maar rust domineert.

¹³ Uitspraken op basis van:

- Groepsgesprek met wijkprofessionals;
- Interview met projectleider wijkaanpak;
- Projectinformatie;
- 27 bewonersinterviews (afgenomen door B-In Motion);
- Publicatie 'De Kolpingbuurt verdient het, bewonersadvies aan Talis', B_in Motion, 2014.

Het thema segregatie lijkt niet sterk te spelen in dit (overwegend blanke) gebied. Er wonen enige gezinnen van Turkse afkomst, zij zijn (ogenschijnlijk) geaccepteerd in de gemeenschap. Een kleine groep bewoners is actief met kinderactiviteiten zoals Halloweenocht en straatspeeldag. Anderen zijn bezig met sport-, Sint- en kerstactiviteiten.

Nu een schets van de belangrijkste ontwikkelingen rond de sociale samenhang.

2.2 Voortgaande cultuuromslag door instroom

De meest in het oog springende ontwikkeling in het sociaal klimaat is de doorgaande instroom van nieuwe bewoners. Dat heeft de bestaande, gesloten sfeer doorbroken en nieuw elan gegeven. Het proces van cultuuromslag is reeds in een eerdere evaluatie in 2011 beschreven, en het proces heeft zich doorgezet en bestendigd. Kern van die omslag is een andere samenstelling van de buurt, waarbij sociaaleconomisch sterkere bewoners in de plaats komen van sociaaleconomisch zwakkere bewoners. Op aangeven van wijkprofessionals bedraagt de verhouding tussen oudkomers en nieuwkomers circa 50/50 (situatie maart 2015). Overigens is er een gevoelsmatige scheidslijn tussen hen en de lang zittende mensen; de onderlinge aansluiting is slechts beperkt. Uit interviews blijkt dat de oude garde en nieuwkomers lang niet altijd contacten en onderlinge aansluiting hebben. "De ouden zitten in de voortuin, de nieuwe zitten achter". Nieuwe bewoners leggen de vinger (zoals eerder gezegd) op diverse leefbaarheidsproblemen, maar geven ook positieve ontwikkelingen aan rond straatoverlast, doorbroken familiestructuren en beslotenheid. Het selectieve toewijzingsbeleid wordt door de meeste geïnterviewden als een goed en werkend instrument gezien. Hoewel typische kenmerken als sociale controle en diversiteit aan mensen, en de rust in de buurt, worden gewaardeerd zijn er vaak verhuiswensen bij de nieuwkomers.

In 2011 viel op dat veel nieuwe bewoners niet (zo) betrokken en actief waren rond hun directe woonomgeving. Er zijn nu, vier jaar later, signalen vanuit wijkprofessionals dat hierin langzaam verandering optreedt. Hoewel ze duidelijk minder georiënteerd zijn op de eigen buurt. De buurtparticipatie en actief burgerschap zijn nog altijd relatief laag, zo vinden wijkprofessionals. Enerzijds zijn bewoners vooral bezig het eigen hoofd boven water te houden. Anderzijds is al voldoende contact binnen de wijk (bijvoorbeeld mee-eten met de burens) en is het niet nodig zaken te organiseren. Er zijn de afgelopen periode relatief weinig buurtactiviteiten losgekomen, die vooral door de eigen 'clan' bezocht worden. Vanuit maatschappelijke instellingen is er (bewust) weinig initiatief genomen, bewoners zelf zetten weinig in. Activiteiten vanuit de welzijnsorganisatie worden beperkt bezocht.

2.3 Impact van bepaalde huishoudens is verminderd

Het vertrek van enkele specifieke huishoudens heeft een dempend effect gehad. Enerzijds werd directe sociale verstoring weggenomen, anderzijds werd ook een norm gezet voor achterblijvers. Door wijkprofessionals is aangegeven dat door het (gedwongen) vertrek van bepaalde inwoners een zichzelf instandhoudende netwerk is verzwakt en minder leeft in de wijk. Er is nog altijd veel aandacht voor overlastgevende multiprobleemhuishoudens: in de wijkaanpak zijn ca. 10 huishoudens scherp in beeld. Er zijn ook diverse woninguitzettingen geweest: in 2014 zo'n 3 tot 4, in 2015 al 1 in januari. Het gevoel van de buurt als "vrijstaat" is de laatste jaren verdwenen. Het was ooit een echte enclave, als de ME kwam wierpen de bewoners zelfs barricades op.

2.4 Beweging in buurtnormen

Er komt langzamerhand wat meer weerstand tegen de buurtnormen en (soms) grimmige sfeer op straat. Er is steeds meer een omslag rond de (vaak afwijkende) normen en waarden in de Kolpingbuurt. Vooral bij nieuwkomers. Maar ook langer zittende bewoners geven aan dat het voor kinderen geen ideale buurt is. Maar, net als in eerdere evaluaties geven professionals aan dat het wantrouwen in de buurt (tegen instanties

en 'buitenstaanders') flink is afgenomen, waardoor bewoners nu opener staan voor dialoog en hulpverlening.

2.5 Stabiel veiligheidsbeeld na 2012

Al in 2011 werd aangegeven dat sinds het element 'zuur' deel is gaan uitmaken van de wijkaanpak, en er maatregelen in de sfeer van openbare orde en fysieke aanpassingen zijn doorgevoerd, de veiligheid en vooral ook de perceptie daarvan zijn toegenomen. Het relatief gunstige veiligheidsbeeld is stabiel gebleven. Drugsproblematiek is hier blijvend, maar wel verminderd tot niveau van andere aandachtsgebieden in Nijmegen. Typerend voor de Kolpingbuurt is dat loyaliteit hoog in het vaandel staat, ook wanneer bepaalde zaken het daglicht niet kunnen verdragen. Ook geldt hier het principe 'het eigen nest niet bevuilen'.

Uit een analyse van projectinformatie¹⁴ blijkt het volgende:

- Op basis van incidentcijfers spreken van een stabiel veiligheidsbeeld na 2012. Er is geen duidelijke verbetering of verslechtering zichtbaar.
- Globaal gesproken is het aantal geregistreerde incidenten in de Kolpingbuurt niet opvallend hoog. In interviews en groepsgesprek is aangegeven dat sommige personen crimineel gedrag (juist) niet in de eigen wijk vertonen. Een relatieve vergelijking met andere gebieden in Nijmegen op basis van de projectinformatie is door bestandsverschillen lastig te maken.
- Meest voorkomende geregistreerde incidenten zijn mishandelingen, vernielingen in de openbare ruimte, geluidsoverlast (milieu) en overlastzaken (leefbaarheid).
- Qua ontwikkeling na 2012 bleef het aantal incidenten op dit terrein redelijk stabiel. Het aantal geluidsincidenten (milieudelict) nam toe. Duidelijk afgenomen na 2012 zijn: diefstal en inbraak in woningen en bedreigingen.

Nieuwkomers in de wijk wijzen op diverse veiligheidsissues en overlast- en criminaliteitsproblematiek in de omgeving van de snackbar en pleintje. De oude garde geeft (in interviews) aan dat de wijk is verbeterd, dat er minder incidenten zijn. Alcohol en drugs komen voor hen minder prominent naar voren, het is rustiger, minder vernielingen. Probleem voor hen is de aanwezigheid van junks en dealers in relatie tot spelende kinderen. Maar de basisveiligheid is erg hoog, vooral door de sociale controle.

Maar, er zijn ook bewoners die zich verre van veilig voelen in de buurt. Dat is gerelateerd aan drank, drugs, en andere overlast in de openbare ruimte. Ook is er een illegaal café. Er is een ruige kant, met een duidelijke impact in zo'n kleine en geïsoleerde woonbuurt.

¹⁴ door de wijkagent aangeleverde projectinformatie: incidenten per straat per jaar, periode 2012-2013-2014.

3. Kracht en kwetsbaarheid bevolking

In dit hoofdstuk komen ontwikkelingen rond demografie en sociaal economische status, zorg- en ondersteuningsbehoefte en jeugd en jonge gezinnen aan de orde¹⁵.

Over de kracht en kwetsbaarheid van de bevolking in de Kolpingbuurt kunnen we samenvattend zeggen dat door de (behoorlijke) instroom van nieuwe groepen, en het buitenhouden van kansarmen met behulp van selectieve toewijzing, het gemiddelde beeld van de kwetsbaarheid en het sociaal economisch profiel van de bevolking behoorlijk is verbeterd. Bijvoorbeeld op onderwijsterrein zijn er een voorzichtige kentering zichtbaar. Tegelijkertijd zien we een hardnekkige problematiek in het gebied, die zich toespitst op:

- Zwaardere gezondheidsproblemen, vooral bij de oude garde. Vaak sterke familieverbanden met daarbinnen “zorgrelaties”;
- Patronen die in generaties voorkomen. Normen en waarden, gezondheidszaken, crimineel gedrag of schooluitval worden “doorgegeven” naar (klein)kinderen;
- Geen structurele of substantiële bewonersparticipatie;
- Opvoedings- en onderwijsproblemen;
- Een aandachtsgroep op het terrein van zorg en welzijn die in vergelijking met andere aandachtsgebieden in Nijmegen meevalt, maar toch een behoorlijke omvang heeft. Uit het gebruik van ondersteuningmaatregelen komt een breed scala aan problematieken rond inkomen, werk, jeugd en gezondheid naar voren.

3.1 Veel blanke gezinnen met lage sociaal economische status

De Kolpingbuurt heeft een kenmerkend demografisch profiel, met veel blanke gezinnen:

- veel jeugd, waarvan het aandeel de laatste jaren ook wat toeneemt
- wat minder jongeren dan elders in Nijmegen, aandeel neemt iets af de afgelopen jaren;
- veel 25-49 jarigen, relatief weinig 65+ers;
- relatief weinig alleenwonenden;
- veel gezinnen, zowel 1-ouder als 2-ouder;
- het aandeel alleenwonenden is enigszins afgenomen, het aandeel echtparen/samenwonenden toegenomen in de periode 2012-2014;
- de (studenten)bevolking in vrije huizen is licht afgenomen;
- een heel gemiddeld beeld qua ethniciteiten, vergelijkbaar met de stad als geheel. Qua ontwikkeling stabiel in samenstelling;
- wat meer Turkse Nijmegenaren dan gemiddeld (maar relatief laag vergeleken met andere aandachtsgebieden)

In de periode na 2005 zagen we een behoorlijke verbetering van het sociaal-economische profiel van de buurt: minder mensen met een lage opleiding, minder werklozen en minder personen/gezinnen met een bijstandsuitkering. Dit niveau is de laatste jaren gestabiliseerd, mede dankzij de instroom van nieuwe groepen in de buurt. Zo is het aantal Wwb-ers in de periode 2008 - 2012 stabiel gebleven, net als elders in

¹⁵ Uitspraken op basis van:

- Groepsgesprek met wijkprofessionals;
- Interview met projectleider wijkaanpak;
- Projectinformatie;
- 27 bewonersinterviews (afgenomen door B-In Motion);
- Publicatie ‘De Kolpingbuurt verdient het, bewonersadvies aan Talis’, B_in Motion, 2014.

Nijmegen. Dit aandeel ligt voor een aandachtsgebied overigens zonder meer laag: er zijn hier veel werkenden, gepensioneerden en afgekeurden.

De sociaal-economische status van veel Kolpingnaren is (net als vroeger) zonder meer laag, ondanks de geringe werkloosheid. Wijkprofessionals wijzen er op dat er "veel 'zwakke broeders' aanwezig zijn in de wijk". Er woont sinds een aantal jaren op bonte mengeling van hoog - en laagopgeleiden, gezinnen en alleenstaanden, studenten en ouderen. Er zijn veel bouwvakkers en mensen uit de industrie, en ook flink wat die bij de sociale werkvoorziening werken. Zoals al eerder aangegeven kent de buurt een behoorlijk en toegenomen aandeel bedrijvigheid aan huis, op een voor Nijmegen gemiddeld niveau: op bijna 1 van de 10 adressen. Opvallend is dat er naar buiten toe soms schaamte is over de buurt, dat is iets van decennia. Nog altijd zeggen sommigen: "ik woon bij de Muntweg".

Eerder is geconstateerd dat nieuwe bewoners de buurtgemiddelden omhoog haalden. Maar in de beleving van wijkprofessionals bestaat de laatste periode de instroom ook vaak uit mensen met problemen. Zij zijn veel genoodzaakt om te verhuizen en komen door de beschikbaarheid van woningen en hoge mutatiegraad al snel in de Kolpingbuurt terecht.

De aanwezigheid van veel aan elkaar verbonden families is opvallend. In het verleden waren er 30 gezinnen indirect familie van elkaar, nog steeds altijd zijn er veel familiebanden. Voor de langzittende bewoners geldt dat zij vaak sterke familiebanden hebben in de wijk, met duidelijke "zorgrelaties". De dochter zorgt ervoor dat de moeder de boodschappen krijgt. Kenmerkend zijn echter ook de patronen die in generaties voorkomen (intergenerationele verklaringen). Normen en waarden, gezondheidzaken, crimineelgedrag, schooluitval worden "doorgegeven" naar kinderen en kleinkinderen. Fraude met uitkeringen blijft bijvoorbeeld maar spelen in de buurt.

3.2 Geringe kracht voor bewonersparticipatie

Er is hier geen sprake van een structurele of substantiële bewonersparticipatie, zoals we dat in andere wijken soms zien. Bewoners organiseren binnen hun mogelijkheden bepaalde activiteiten. Ze verlenen medewerking aan de klankbordgroep m.b.t. de herstructurering. Er zijn kinder- en jongerenclubjes opgericht en ze organiseren Halloween, peutergym, cupcakes versieren, etc. Als ze het zelf organiseren dan komen er vooral mensen uit de eigen groep of familie. Als de welzijnsorganisatie zaken organiseert dan komen er een stuk minder mensen. Tandem ondersteunt vooral de genoemde bewoners. Wijkprofessionals verwachten dat als deze ondersteuning weg zou vallen, de activiteiten ook ophouden te bestaan. Duurzaamheid is dus een lastig iets.

Professionals constateren dat het veel bewoners ontbreekt aan vaardigheden om actief in de buurt te zijn, maar dat er wel een bepaalde kentering zichtbaar is. Plannen, samenwerken, denken op langere termijn; dat soort zaken blijkt voor de betrokkenen moeilijk te zijn. Maar er is beweging in het betrekken van vrijwilligers en het ontstaan van onderlinge ondersteuning.

De basishouding van veel ouders/verzorgers in de Kolping rond activiteiten voor jeugd en jongeren is vaak passief en afwachtend. Wat overigens niet wil zeggen dat er geen initiatieven loskomen.

3.3 Duidelijke aandachtsgroep met zorg en ondersteuningsbehoefte

In een eerdere evaluatie in 2011 is benadrukt dat in Kolping veel hulpbehoevende personen en gezinnen wonen. Dit beeld is in 2015 ongewijzigd. Hierdoor is er een blijvend zwakke uitgangssituatie van kwetsbaarheid, waardoor sociale (en leefbaarheids-)voortgang slechts mondjesmaat en alleen dankzij vele inspanningen bereikt kan worden. Dat neemt niet weg dat er wel een sociaal vangnet in de buurt is.

Sommige bewoners vangen elkaar op; de sociaal zwakkeren worden in Kolping eerder getolereerd dan in andere buurten. Dat is ook gebleken, toen oud-buurtbewoners elders kwamen te wonen en het daar, mede omdat daar het vangnet ontbrak, niet wisten te redden. Er zijn hier vaak serieuze gezondheidsproblemen, lichamelijk en geestelijk. Vooral bij de langzittende bewoners. Bij oudere mensen is er in verband hiermee vaak ondersteuning van kinderen in de wijk. Het is een maatschappelijke trend dat gedrag rond gezondheid en zorgvraag verbeterd. Maar wijkprofessionals geven aan dat dit niet in de Kolpingbuurt aan de orde is.

De multiprobleemhuishoudens hier zijn gezinnen met een meervoudige problematiek, waarbij steeds financieel-economische kwesties (zoals schulden en/of huurachterstanden) gepaard gaan met psychosociale tekortkomingen. De afgelopen jaren is voor hun overlast aan te pakken en een zorgaanbod geformuleerd. In een aantal casussen wordt, afwijkend van de reguliere hulpverlening, met drang en dwang gewerkt. De aanpak van overlastgevend en/of multiprobleemhuishoudens betrof eind 2014/begin 2015 8 casussen. Inhoudelijk gaat het vooral om multiproblematiek rond dreigende huisuitzettingen (huurachterstanden, 4x), woonfraude (2x) en toeleiding naar woningen elders (2x). Ook vervuiling, zorgmijdend gedrag, en schuldenproblematiek zijn hier aan de orde.

Een behoorlijk deel van de ruim 300 huishoudens in het gebied kunnen we rekenen tot de aandachtsgroepen met zorg- of ondersteuningsbehoefte¹⁶. In ruim 1 op de 10 huishoudens (11%) maken gezinsleden 5 keer of meer gebruik van trajecten en regelingen op het gebied van zorg, werk, inkomen of jeugd. Dat is meer dan in de stad als geheel (6% van de huishoudens). Tegelijkertijd valt de relatieve omvang mee in vergelijking met de oudere delen van een vergelijkbare wijk als Biezen¹⁷ en het noordelijk deel van Tolhuis.

% huishoudens met ondersteuningsbehoefte op het gebied van zorg, werk, inkomen of jeugd

	Kolpingbuurt	Wijkdelen Biezen	Kop van Tolhuis	Nijmegen
Aandachtsgroepen zorg & welzijn	11%	16%	24%	6%
in werkbestanden	26%	25%	35%	15%
in inkomensbestanden	29%	32-41%	51%	17%
in zorgbestanden	16%	23%	15%	14%
in jeugdbestanden	10%	7-15%	21%	5%

Bron: Sociaal Statistisch Bestand 2014, bureau Onderzoek en Statistiek gemeente Nijmegen. Nb: in de getoonde deelgebieden wonen relatief weinig huishoudens; de % worden bepaald door absoluut gezien kleine aantallen personen in bestanden.

Uit het gebruik van ondersteuningsregelingen komt een breed scala aan problematieken rond inkomen, werk, jeugd en gezondheid naar voren. Het gebruik van trajecten en regelingen op het gebied van zorg is gemiddeld, maar is gezien het lage aandeel ouderen verhoudingsgewijs toch hoog. Oververtegenwoordiging kan ook te maken hebben met de samenstelling van de bevolking. In de Kolpingbuurt wonen wat meer gezinnen dan gemiddeld, waardoor een beperkte oververtegenwoordiging in jeugdregelingen verklaarbaar is. Er wonen juist weinig 75+ers.

¹⁶ Percentage huishoudens waarvan leden 5 keer of meer voorkomen in registraties van trajecten en regelingen op het gebied van zorg, werk, inkomen of jeugd. Betreft een indicator voor zorg- of ondersteuningsbehoefte, op basis van het Sociaal Statistisch Bestand van Bureau O&S gemeente Nijmegen. Hierin zijn 21 registraties vanuit de vier genoemde gebieden opgenomen, hoofdzakelijk gemeentelijke, maar ook externe. Bij de meeste bestanden gaat het om populaties uit de afgelopen één tot twee jaar.

¹⁷ Als vergelijking zijn delen van Biezen geselecteerd waar recentelijk nog geen of nauwelijks sloop/nieuwbouw heeft plaatsgevonden: wijkdelen 20.01, 20.02 en 20.06

Wijkprofessionals geven aan dat er veel sprake is van laaggeletterdheid. Er zijn bijvoorbeeld veel mensen die formulieren niet goed kunnen lezen.

Relatief veel leerplichtzaken, weinig WMO-verstrekingen

Kijken we naar de specifieke regelingen dan komen leerplichtzaken en schoolverlaten duidelijk naar voren (indicatief¹⁸). We zien veel leerlingenvervoer naar (o.a.) speciaal onderwijs. Bij de zorgbestanden is opvallend dat wat betreft WMO-verstrekingen de Kolpingbuurt ruim onder het Nijmeegse gemiddelde zit, wat aansluit bij het beperkte aandeel 75+-ers dat in de buurt woont. Het aandeel cliënten bekend bij de regieteams is veel groter dan gemiddeld in Nijmegen.

3.4 Jeugd en jonge gezinnen

Belangrijke thema's op het terrein van jeugd en jonge gezinnen zijn generatieoverdracht, opvoedingsvaardigheden en kansen en prestaties op het gebied van onderwijs.

Intergenerationele beperkingen

De maatschappelijke kansen voor veel jeugd hier worden verkleind door de aanwezigheid van bepaalde intergenerationele structuren, gedrag en normen en waarden. Wijkprofessionals wijzen er op dat ouders vaak het functioneren en presteren van kinderen tegengaan. Dit gebeurt niet uit onwil, eerder uit onmacht of onkunde. Zij geven de eigen normen en waarden door aan de kinderen, 'oh mijn zoon komt niet zo vroeg, die moet uitslapen'. De onderwijssituatie is mede daardoor niet gunstig. De kansen voor kinderen in de kleine woningen zijn geringer. Professionals zien een hoge schooluitval en tienerzwangerschappen (vroeg kinderen krijgen is een buurtnorm¹⁹). Kenmerkend voor veel jongeren in Kolping is de straatcultuur. Al op jonge leeftijd bivakkeren kinderen op straat, worden ze thuis niet in voldoende mate gecorrigeerd en oriënteren ze zich op minder goede voorbeelden van oudere jongeren in de buurt. Overigens zonder dat dit de laatste jaren tot echte gebiedsproblemen leidt.

Opvoedingsvaardigheden beperkt

Het ontbreekt veel ouders aan vaardigheden en handvatten voor de opvoeding, zij kampen met opvoedproblemen. Het ontbreekt de jeugd vaak aan structuur, duidelijk gestelde grenzen en goede interactie tussen ouder en kind. Financiële problemen, gedragsstoornissen en een gebrek aan welbevinden van het kind werken verstorend. Wijkprofessionals zien achterstanden rond gezond eten, taalbeheersing, lezen en concentratieopbouw die de voortgang op school bedreigen. Vooral de jeugd van 6-14 jaar vraagt volgens wijkprofessionals om extra aandacht. Deze groeiende groep is het meest beïnvloedbaar en daardoor kwetsbaar.

De beschreven jongerenproblematiek is verschillend, maar ook vaak opvoedkundig van aard. Zo hebben veel jongeren problemen met regels en discipline. Veel jongeren in de leeftijd tussen 12 en 18 zijn in beeld bij het jongerenwerk. De meesten zijn vrij eenzijdig op de eigen buurt georiënteerd en staan soms afwijzend tegenover mensen van 'buiten' of nieuwe bewoners in Kolping. Op individueel niveau zijn er ontwikkelingen beschreven rond zelfvertrouwen en inzet bij het meedenken en organiseren van activiteiten (ook in verbinding met ouderen in de buurt).

¹⁸ Bij jeugdregelingen gaat het steeds om absoluut gezien heel kleine aantallen huishoudens.

¹⁹ Uit interviews is naar voren gekomen dat het hier de gewoonte is om vroeg kinderen te krijgen, het liefst voor het 21e jaar.

Verbeterde onderwijskansen en -prestaties

In een eerdere evaluatie is gewezen op de lage score van de Kolping op onderwijsstatistieken: gemiddeld lage cito-scores in het basisonderwijs, relatief veel leerlingen in de speciale leerwegen (voortgezet onderwijs) en slechts een klein aandeel in havo of vwo. De laatste jaren zien we een voorzichtig positieve kentering:

- De gemiddelde citoscore ligt relatief laag (indicatief vanwege lage aantallen leerlingen). Wel laat deze citoscore een duidelijk postieve ontwikkeling zien (+ 4 punten in de afgelopen 4 jaren), daar waar de gemiddelde score in Nijmegen juist licht daalt.
- Indicatief zien we nog altijd een laag aandeel leerlingen in 3e leerjaar havo/vwo, maar wel een duidelijke toename de afgelopen 4 jaren (indicatief vanwege lage aantallen leerlingen).
- Het aantal leerplichtzaken is na 2012 behoorlijk afgenomen. Aanvankelijk ging het naast allerlei verzuimproblemen ook om niet op school ingeschreven kinderen. In latere jaren komt dit (veel) minder voor. Eind 2014/ begin 2015 spelen er geen leerplichtzaken in de Kolpingbuurt.

Kolping kent met 70% een erg hoog % kinderen dat niet naar de dichtstbijzijnde basisschool gaat. Naar verwachting in relatie tot een hoge deelname aan speciaal onderwijs. Wijkprofessionals beschrijven ook een tendens waarbij veel kinderen op school gaan in de Hazenkamp, in een goede mix met Nijmegenaren met een hogere sociaal-economische status.